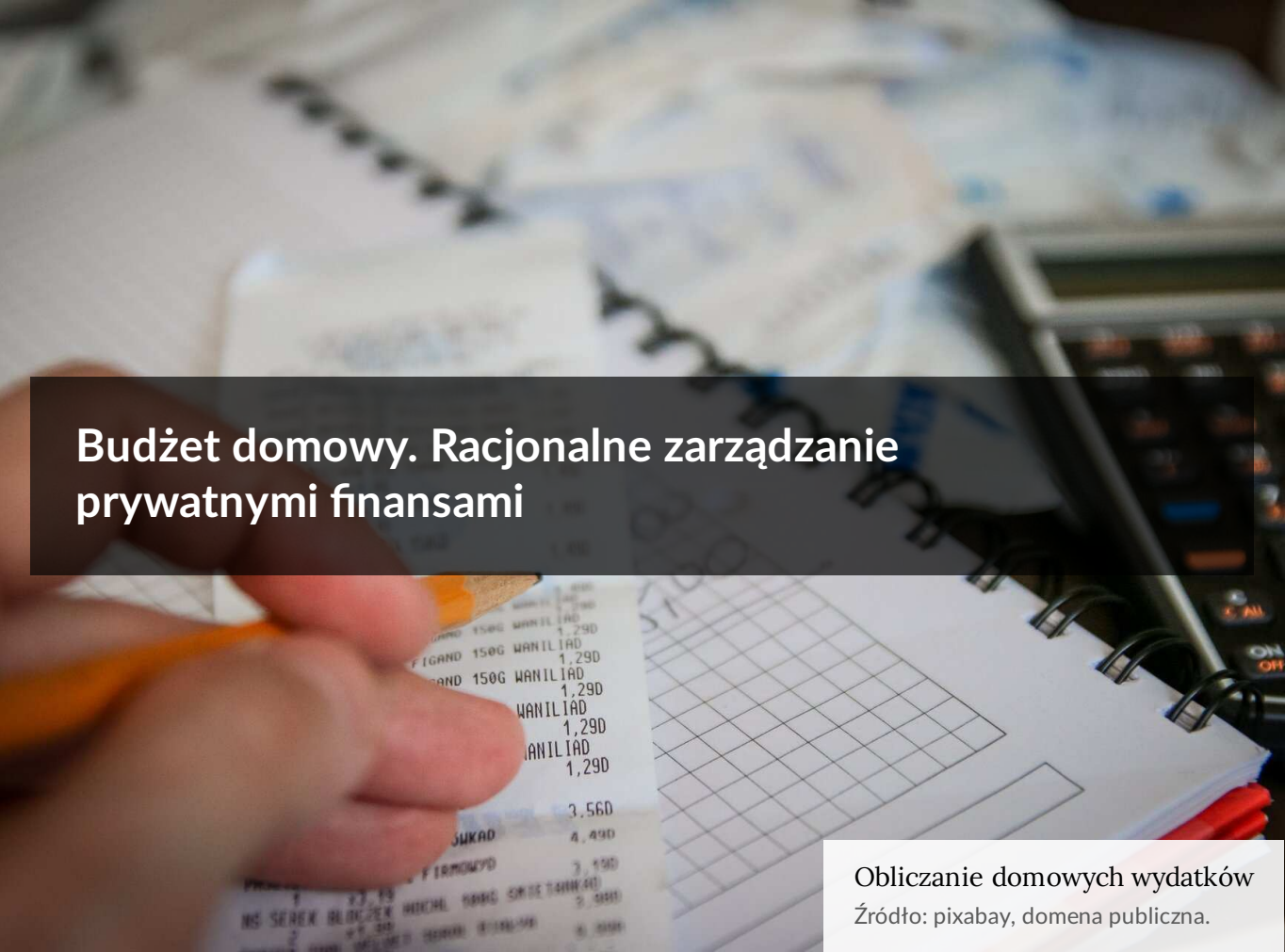

Budżet domowy. Racjonalne zarządzanie prywatnymi finansami

A hand holding a receipt over a budget notebook and calculator. The receipt lists items like '150G WANILIA' and prices. The notebook has a grid for budgeting. A calculator is visible in the background.

Budżet domowy. Racjonalne zarządzanie prywatnymi finansami

Obliczanie domowych wydatków

Źródło: pixabay, domena publiczna.

Polecenie 1

Określ, jakie przedmioty zabracieś/zabrałaś dzisiaj ze sobą do szkoły. Podziel je na trzy grupy:

- przedmioty niezbędne do realizacji zajęć szkolnych;
- przedmioty niezbędne do zaspokojenia Twoich potrzeb fizjologicznych;
- inne.

Zastanów się:

- jak liczne są przedmioty określone jako inne;
- czym kierowałeś/kierowałaś się, zabierając je ze sobą do szkoły;
- czy mógłbyś/mogłabyś łatwo zrezygnować z ich posiadania.

Polecenie 2

Wykonaj zadanie, pracując w kilkusobowych grupach.

- Zastanów się, czy współczesna młodzież akceptuje czy odrzuca konsumpcyjny styl życia. Odwołaj się do doświadczeń własnych i rówieśników.

Przeprowadź krótką dyskusję w grupie.

Definicja: konsumpcjonizm

styl życia oparty na nadmiernym przywiązywaniu wagi do zdobywania dóbr materialnych; kupowanie i posiadanie dóbr staje się jedną z podstawowych wartości w życiu człowieka

Budżet domowy. Racjonalne zarządzanie prywatnymi finansami

Obliczanie domowych wydatków

Źródło: pixabay, domena publiczna.

Co potrafisz?

- wyjaśniać, czym jest gospodarka i gospodarowanie;
- przedstawiać, jak działa prawo popytu i podaży;
- wymieniać rodzaje cen.

Nauczysz się

- czym jest budżet domowy;
- na czym polega racjonalne zarządzanie funduszami;

- jakie są źródła dochodów gospodarstw domowych i ich główne wydatki.

Gospodarstwo domowe

Na każdym poziomie życia gospodarczego funkcjonują podmioty, które realizują swoje cele. Na najniższym poziomie gospodarki są **gospodarstwa domowe**. Gospodarstwo domowe to kategoria ekonomiczna. Zamiennie nazywane jest gospodarstwem rodzinnym lub konsumenckim. Tworzy go osoba lub grupa osób żyjących razem we wspólnym mieszkaniu (najczęściej rodzina), uzyskujących indywidualne dochody i biorących udział we wspólnych wydatkach. Nie musimy być złączeni więzami rodzinnymi, aby mieszkać i wspólnie gospodarować pieniędzmi. Każdy z nas jest częścią jakiegoś gospodarstwa domowego. Podstawowym celem gospodarstw domowych jest zaspokajanie potrzeb ich członków.

W jaki sposób odbywa się zarządzanie finansami w gospodarstwie domowym?

Z pozoru schemat jest prosty. Należy zgromadzić pieniądze, które następnie zostaną wydane na zaspokajanie potrzeb. Zgromadzone środki pieniężne i wydatki określamy mianem **budżetu domowego**.

Ciekawostka

Słowo *budżet* oznaczało kiedyś sakiewkę z pieniędzmi.

Model skórzanej sakiewki ze starożytnego Rzymu

Źródło: Wolfgang Sauber, licencja: CC BY-SA 3.0.

Budżet to, inaczej mówiąc, plan finansowy, który pozwala na kontrolę wpływów i wypływów środków finansowych. Równowaga budżetowa oznacza, że wpływy są takiej samej wysokości jak wydatki. Nadwyżka to przewaga wpływów nad wydatkami. Większe wydatki niż dochody prowadzą do niedoboru, czyli deficytu.

Źródła pozyskiwania środków finansowych w gospodarstwach domowych

Podstawowym źródłem dochodów gospodarstwa domowego są płace, czyli dochody z wykonywanej pracy. Innym źródłem są renty, emerytury, zasiłki czy pobierane stypendia.

Definicja: renta

świadczenie pieniężne uzyskiwane najczęściej z tytułu niezdolności do wykonywania pracy, np. z powodu choroby

Definicja: emerytura

dożywotnie wynagrodzenie przysługujące byłemu pracownikowi po osiągnięciu prawnie określonego wieku

Gospodarstwa domowe mogą również pozyskiwać środki z odsetek uzyskiwanych z wcześniej zainwestowanego kapitału lub użytkowania własności, np. wynajmowania mieszkania.

Pomocne w przedstawieniu struktury dochodów gospodarstw domowych w Polsce są wyniki badań Głównego Urzędu Statystycznego (GUS).

Główny Urząd Statystyczny posługuje się pojęciem „dochód rozporządzalny”. Jest to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł pomniejszona o kwoty podatków (obciążeń na rzecz państwa). Na dochód rozporządzalny składają się:

- dochód z pracy najemnej;
- dochód z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie;
- dochód z pracy na własny rachunek poza gospodarstwem indywidualnym w rolnictwie, z wykonywania [wolnego zawodu](#);
- dochód z tytułu własności;
- dochód z wynajmu nieruchomości;
- świadczenia z ubezpieczeń społecznych,
- pozostały dochód (w tym darowizny i [alimenty](#)).

Województwo	Procent
zachodniopomorskie	98,4%
pomorskie	89,0%
warminsko-mazurskie	100,4%
kujawsko-pomorskie	93,7%
mazowiecki regionalny	96,7%
podlaskie	97,2%
lubuskie	103,1%
wielkopolskie	91,2%
warszawski stołeczny	133,7%
łódzkie	101,2%
dolnośląskie	107,3%
opolskie	82,0%
śląskie	105,7%
świętokrzyskie	90,4%
lubelskie	92,5%
mazowieckie ogółem	118,8%
małopolskie	98,9%
podkarpackie	82,6%

https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5486/3/20/1/sytuacja_gospodarstw_domowych_w_2020_w_swietle_wynikow_badiania_budzetow_gospodarstw_domowych.pdf [dostęp 29.11.2022], licencja: CC BY 3.0.

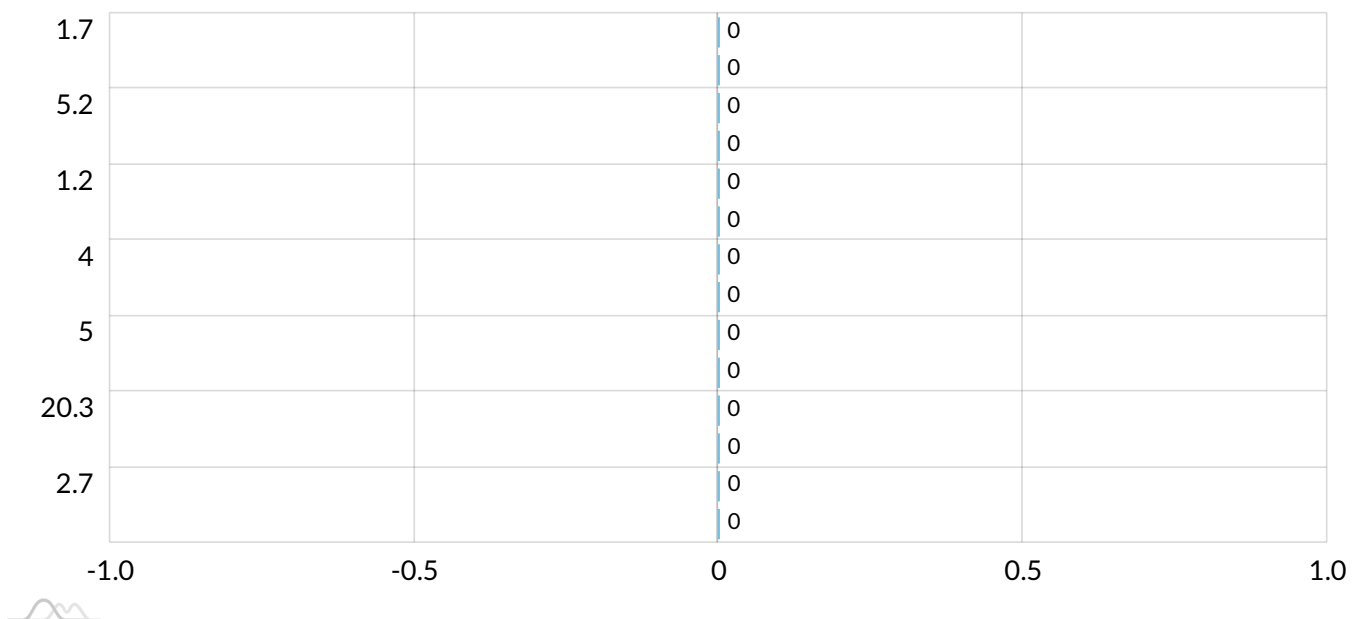
- w którym województwie wskaźnik przeciętnego miesięcznego dochodu na osobę w gospodarstwie domowym był najwyższy, a w którym najniższy;
- w których województwach wskaźnik przeciętnego miesięcznego dochodu na osobę w gospodarstwie domowym był wyższy od średniej krajowej;
- jaki był w twoim województwie wskaźnik przeciętnego miesięcznego dochodu na osobę w gospodarstwie domowym w stosunku do średniej krajowej.

Wydatki z budżetu domowego

Dochód, po odliczeniu obciążeń podatkowych – czyli tzw. **dochód do dyspozycji** lub **dochód rozporządzalny** – przeznaczany jest przez gospodarstwa domowe na konsumpcję lub oszczędności.

Wydatki konsumpcyjne na zakup towarów i usług stanowią najistotniejszą część wydatków gospodarstw domowych. Towary konsumpcyjne obejmują dobra nietrwałego użytkowania, np. żywność, napoje, artykuły farmaceutyczne, półtrwałego użytkowania, np. odzież, książki, zabawki, oraz trwałego użytkowania, np. samochody, pralki, lodówki, telewizory.

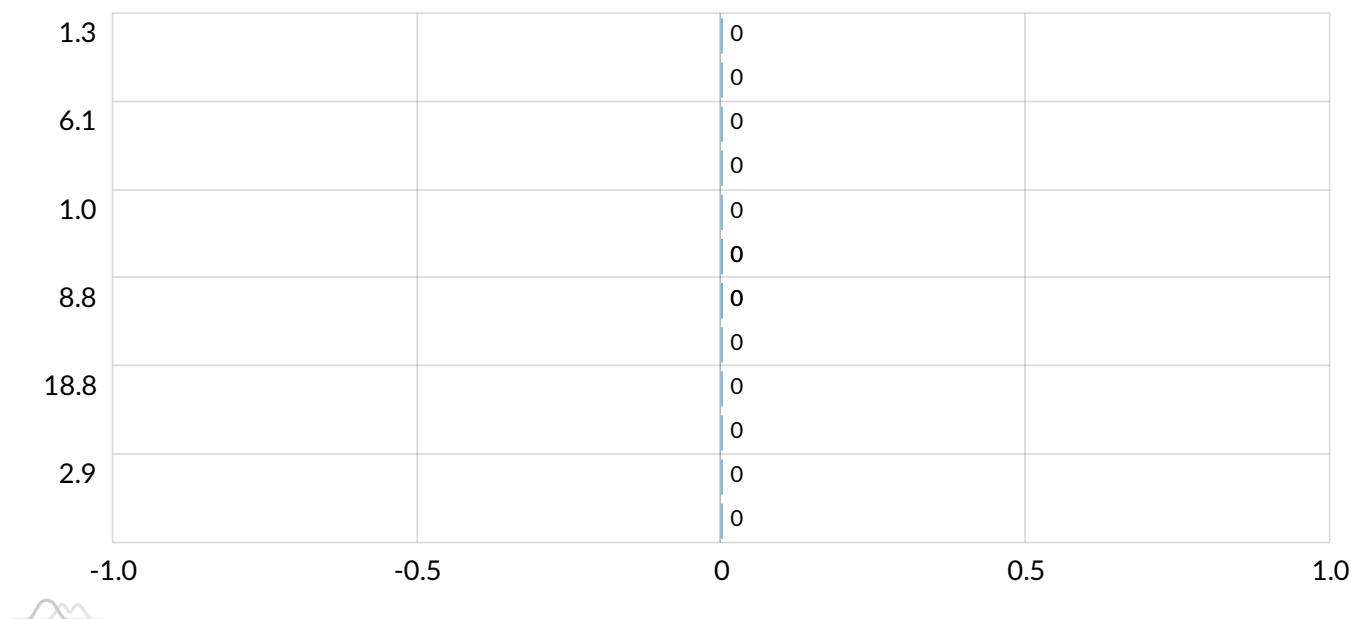
Struktura wydatków gospodarstw domowych (2012)

Struktura wydatków gospodarstw domowych w 2012 roku

Źródło: Learnetic SA, na podstawie: *Budżety gospodarstw domowych w 2012 r.*, GUS, Warszawa 2013, licencja: CC BY 4.0.

Struktura wydatków gospodarstw domowych (2020)

Struktura przeciętnych miesięcznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwie domowym – dane za 2020 rok

Źródło: Learnetic SA, 29.11.2022, dostępny w internecie:

https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5486/3/20/1/sytuacja_gospodarstw_domowych_w_2020_w_swietle_wynikow_badania_budzetow_gospodarstw_domowych.pdf, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 3

Przedstaw, czy struktura wydatków Twojego gospodarstwa domowego pokrywa się z przedstawionymi powyżej danymi. Przeanalizuj, z czego wynikają ewentualne różnice.

Transakcje kupna-sprzedaży dóbr konsumpcyjnych, których dokonujemy, mogą mieć zarówno tradycyjną formę, np. zakupy w sklepie, jak i nowoczesną, opartą na wykorzystaniu nowych technologii, np. zakupy przez internet.

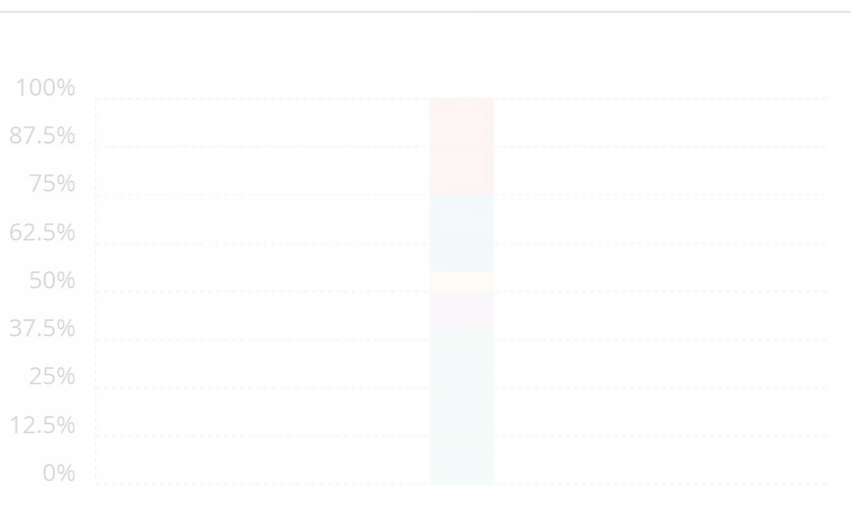
Warto pamiętać, że warunki zakupu online są inne niż dokonywanego w tradycyjnym sklepie.

Wydatki a ceny na rynku

To, ile środków potrzebujemy na zakup towarów i usług, zależy od poziomu ich cen. Zgodnie z prawem popytu cena wpływa na decyzje konsumentów. Im wyższa, tym zapotrzebowanie jest mniejsze. Ale są od tej reguły wyjątki. Dotyczą tzw. dóbr prestiżowych (luksusowych, wyższego rzędu), których konsumpcja świadczy o statusie nabywających je osób. W takich wypadkach popyt rośnie wraz ze wzrostem cen.

Cena, którą płacimy w sklepie, czyli tzw. detaliczna, zawiera wiele elementów.

Składniki ceny płaconej przez konsumenta w sklepie
(dane umowne)

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DBWbPjcyE>

Wykres: Skład ceny

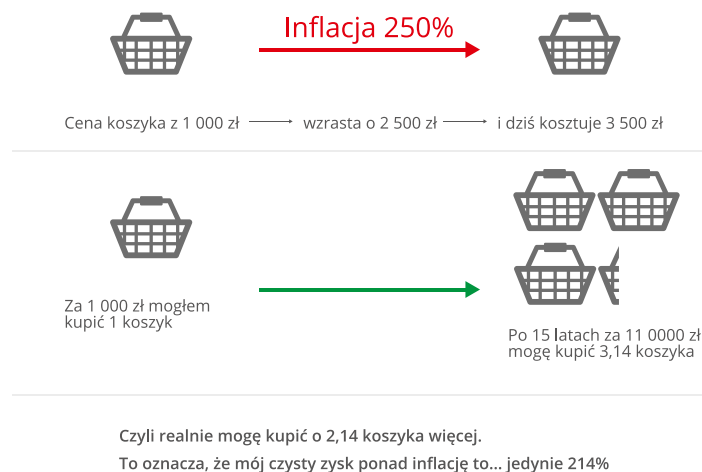
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Definicja: marża

zysk przedsiębiorstwa handlowego

Ceny w gospodarce zmieniają się – maleją lub rosną. Dla konsumenta najmniej korzystny jest proces stałego wzrostu cen wielu produktów i usług. Takie zjawisko określa się mianem **inflacji**. Inflacja występuje, gdy za tę samą ilość środków finansowych możemy nabyć mniej dóbr niż w okresie poprzednim. Mówimy wówczas, że nominalnie nasz dochód się nie zmienił (np. nadal uzyskujemy dochód w wysokości 3 tys. zł), ale realnie, czyli faktycznie, posiadamy mniej, gdyż za tę kwotę możemy nabyć mniej dóbr. Procesem odwrotnym do inflacji jest **deflacja**, czyli spadek ogólnego poziomu cen.

Skąd wiemy, jak kształtują się ceny w Polsce? Czy jesteśmy w stanie zbadać ceny wszystkich produktów na rynku? Oczywiście nie. Główny Urząd Statystyczny, czyli instytucja powołana między innymi do mierzenia poziomu cen w Polsce, dokonuje selekcji dóbr objętych badaniem. Wybiera tylko te produkty i usługi, które są nabywane najczęściej. Nazywamy je koszykiem. A ponieważ badanie cen tych produktów służy do mierzenia poziomu inflacji – **koszykiem inflacyjnym**.

Koszyk inflacyjny

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. na podstawie: <http://opiekuninwestora.blox.pl/resource/Inflacja1000250.gif>, licencja: CC BY 3.0.

Racjonalne gospodarowanie

W jaki sposób podejmujemy decyzje dotyczące finansów prywatnych? Jeśli działamy w sposób przemyślany, stosownie do naszych potrzeb i zasobów, które posiadamy, to postępujemy **racjonalnie**. Racjonalność postępowania wymaga zbierania i analizowania informacji niezbędnych do podjęcia właściwej decyzji. Racjonalne gospodarowanie polega między innymi na tym, że nie wydajemy więcej środków niż zdołaliśmy zgromadzić. Jeżeli zgromadzone środki przewyższają wydatki, wówczas posiadamy **oszczędności**. Zaoszczędzone fundusze nie muszą spoczywać w tradycyjnych skarbonkach. Możemy przeznaczyć je na inwestycje na **rynku kapitałowym** lub ulokować w formie depozytu w **bankach**, co może przynieść nam dodatkowy zysk.

Ćwiczenie 2

Podaj dwa argumenty uzasadniające systematyczne oszczędzanie.

Co się dzieje, jeżeli wydatki przewyższają nasze możliwości finansowe? Wówczas można skorzystać z **pożyczki** udzielonej przez bliską osobę lub **kredytu bankowego**. Należy jednak pamiętać, że taka sytuacja prowadzi do powstania zobowiązań dłużnych. Bank będzie wymagać od nas uregulowania zadłużenia z dodatkowymi obciążeniami. Nadmierne zadłużanie grozi wpadnięciem w tzw. **pętlę zadłużenia**, czyli sytuację, gdy na spłatę kredytów wcześniejszych zaciągamy kolejne pożyczki lub kredyty.

Działania, które mogą spowodować tzw. pętlę zadłużenia:
- nieprzemyślane, drogie zakupy;
- wysoka konsumpcja bieżąca;
- nieterminowe spłacanie zobowiązań;
- brak kontroli nad wydatkami dokonywanymi za pomocą karty płatniczej;
- zbyt częste korzystanie z kredytów.

Podsumowanie

Zarządzanie budżetem domowym jest niełatwym, ale koniecznym zadaniem. Stosowanie kilku reguł pozwala zachować kontrolę nad własnymi finansami. Po pierwsze, należy poznać strukturę domowego budżetu, wielkość dochodów i wydatków. Ustalić, które wydatki są konieczne i stałe. Po drugie, starać się oszczędzać. Nawet niewielkie kwoty, ale gromadzone systematycznie, pozwolą spokojnie ponosić nieprzewidziane wydatki.

Przydatne materiały

Moje konsumenckie ABC - podsumowanie kampanii

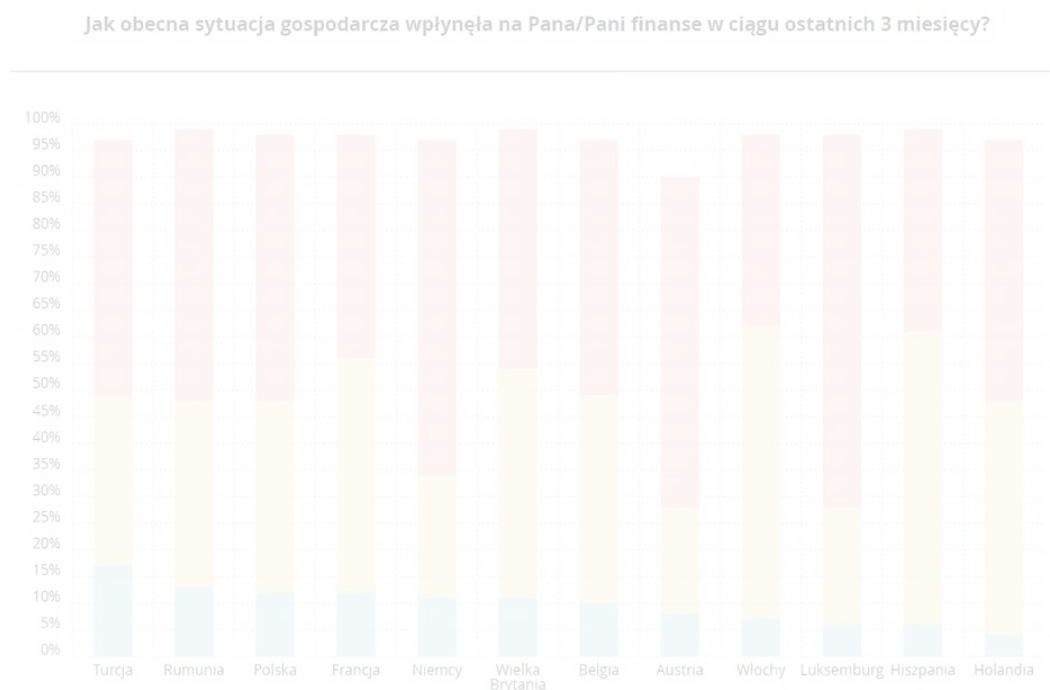
(https://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=203)

Jak wyjść z pętli zadłużenia?

(<https://financer.com/pl/finanse-osobiste/jak-wyjsc-z-dlugow>)

Kalkulator budżetu domowego

(<https://jakoszczedzacpieniadze.pl/budzet-domowy-2020-szablon-arkusz-excel>)

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DBWbPjcyE>

Wykres: Postawy konsumentów wobec finansów, mediów społecznościowych oraz bankowości mobilnej w Polsce i na świecie

Ćwiczenie 3

Rozstrzygnij, czy podane zdania zawierają informacje prawdziwe (Prawda), czy fałszywe (Fałsz).

	Prawda	Fałsz
Objęci badaniem Polacy ocenili swoją sytuację finansową lepiej niż Włosi.	☐	☐
W okresie trzech miesięcy objętych badaniem sytuacja finansowa połowy Polaków nie uległa zmianie.	☐	☐
Co drugi badany Niemiec deklarował, że jego sytuacja finansowa uległa pogorszeniu.	☐	☐

ĆWICZENIE: Zadanie prawda - fałsz

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Uzupełnij zdanie, wybierając hasła z poniższych propozycji.

, a więc za tę samą ilość pieniędzy co uprzednio możemy nabyć .

W okresie inflacji ceny towarów i usług maleją

większą liczbę dóbr

mniejszą liczbę dóbr

porównywalną liczbę dóbr

W okresie inflacji ceny towarów i usług rosną

ĆWICZENIE: Wstaw w tekst

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.